

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a změna klimatu

**Prezentace výsledků dvou reprezentativních výzkumů –
Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí a
České klima 2021**

Z uvedených výzkumů vybral a komentuje: Mgr. Tomáš Chabada, Ph.D.

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada, Renata Svobodová

Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí

Reprezentativní studie
veřejného mínění

Masarykova univerzita

Jak číst průzkumy veřejného mínění?

Zjistit, koho se ptali.

Kriticky zhodnotit, jak se ptali.

Držet se během interpretace při zemi.

Rozlišovat mezi:

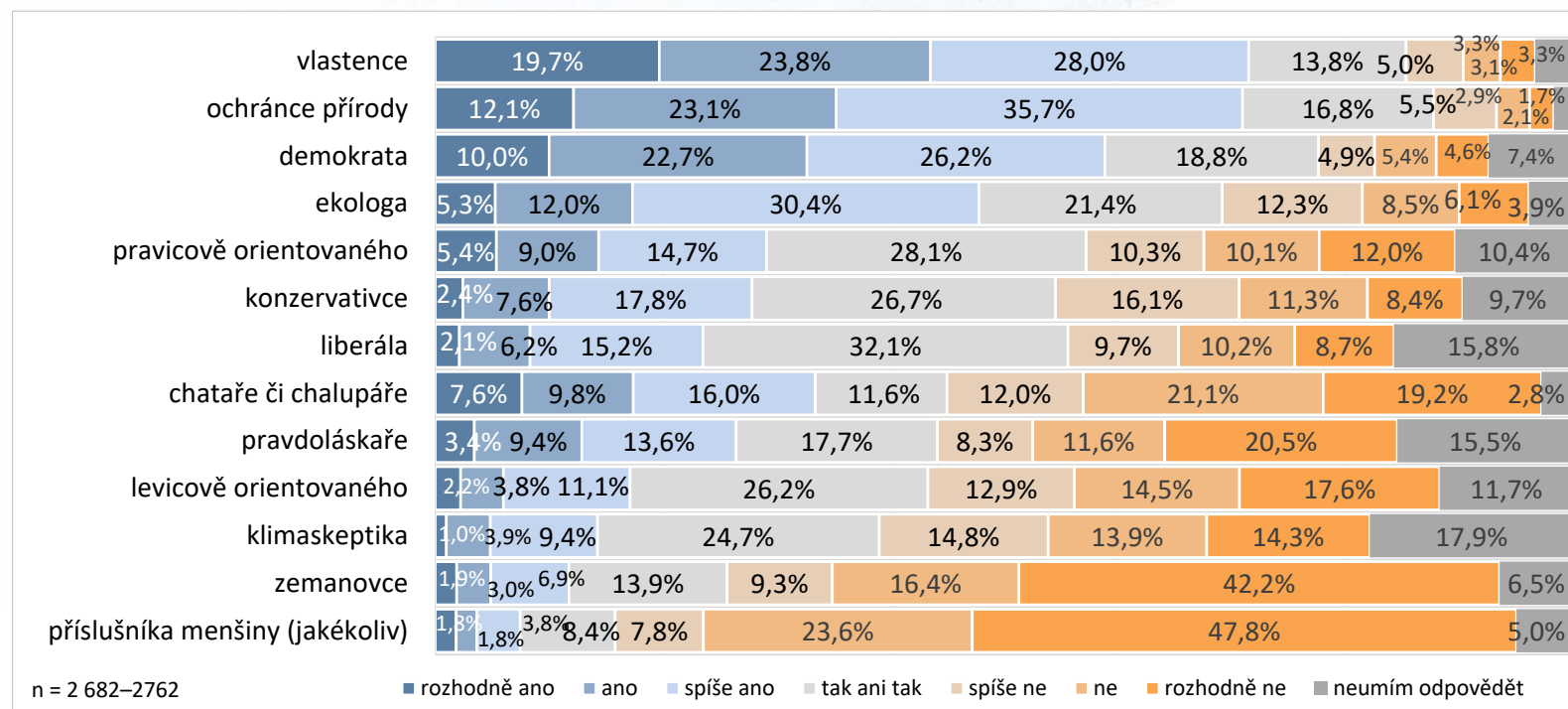
obecnými a konkrétními postoji

postoji a chováním

Vlastenci, ochránci přírody, demokraté

Za koho se považují Češi a Češky?

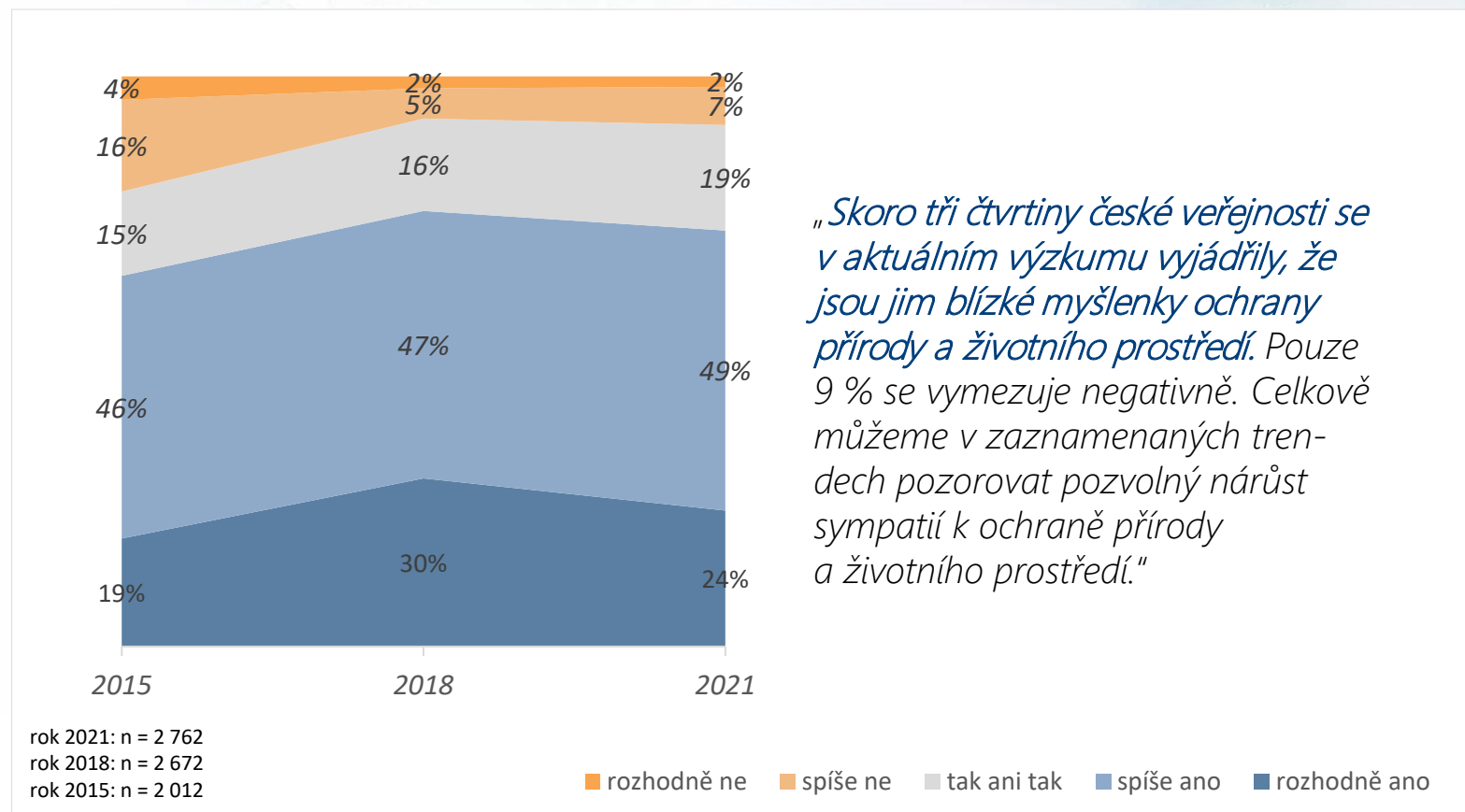
„Významná část obyvatel se považuje nejen za *vlastence* (72 %) a *demokraty* (59 %), ale také za *ochránce přírody* (71 %) a *ekology* (48 %). S ideologickými identitami se ztotožňuje méně lidí, než kolik se vůči nim vymezuje. Za klimaskeptika se označuje 14 % veřejnosti.“

Do jaké míry sami sebe považujete či nepovažujete za...

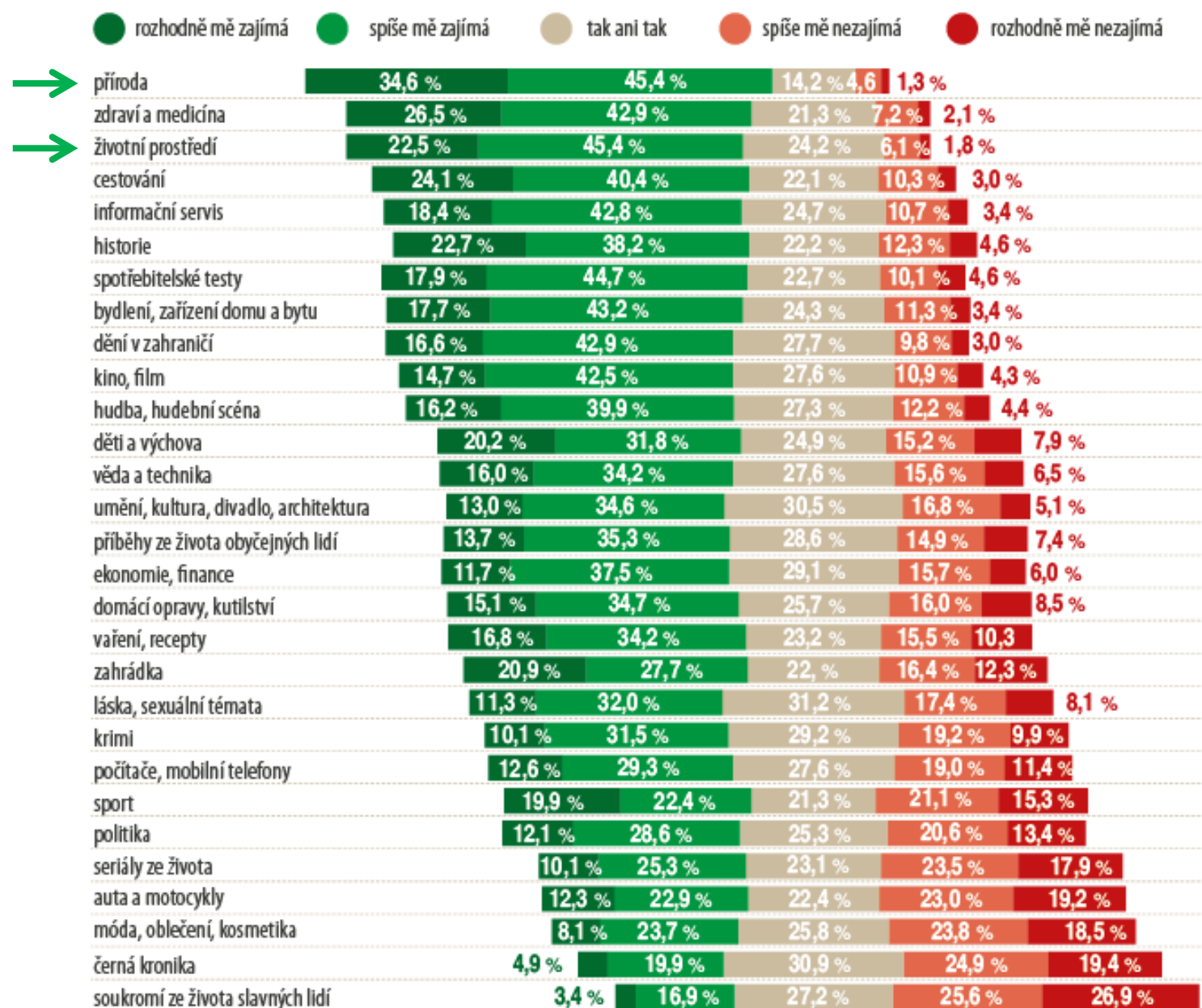
České veřejnosti je ochrana přírody blízká

Jaký je postoj Čechů a Češek k ochraně přírody a životního prostředí?

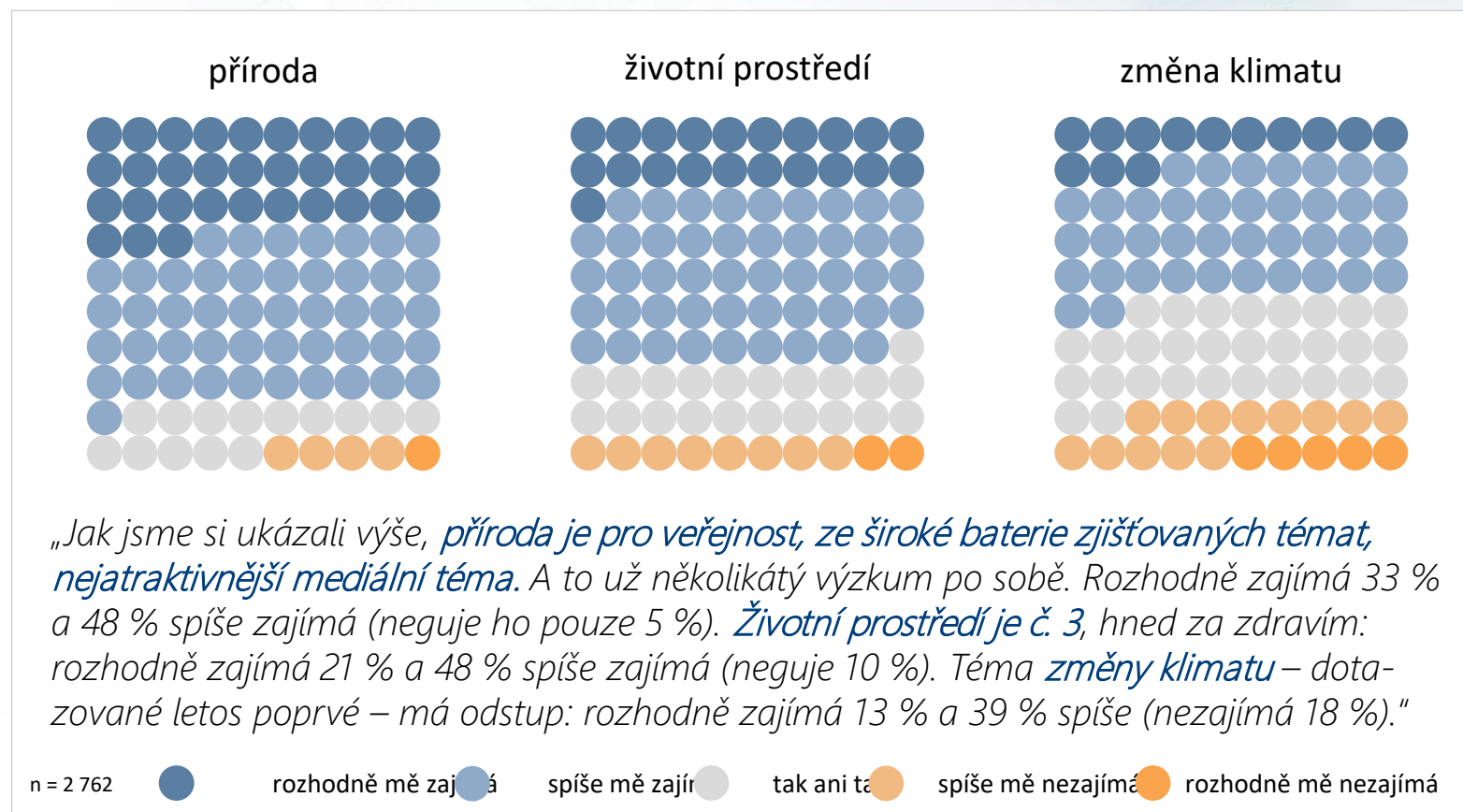
Jsou Vám blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí? – Podle Krajhanzl et al. (2015), Krajhanzl, Chabada & Svobodová (2018)

Graf 4: Zájem o mediální témata

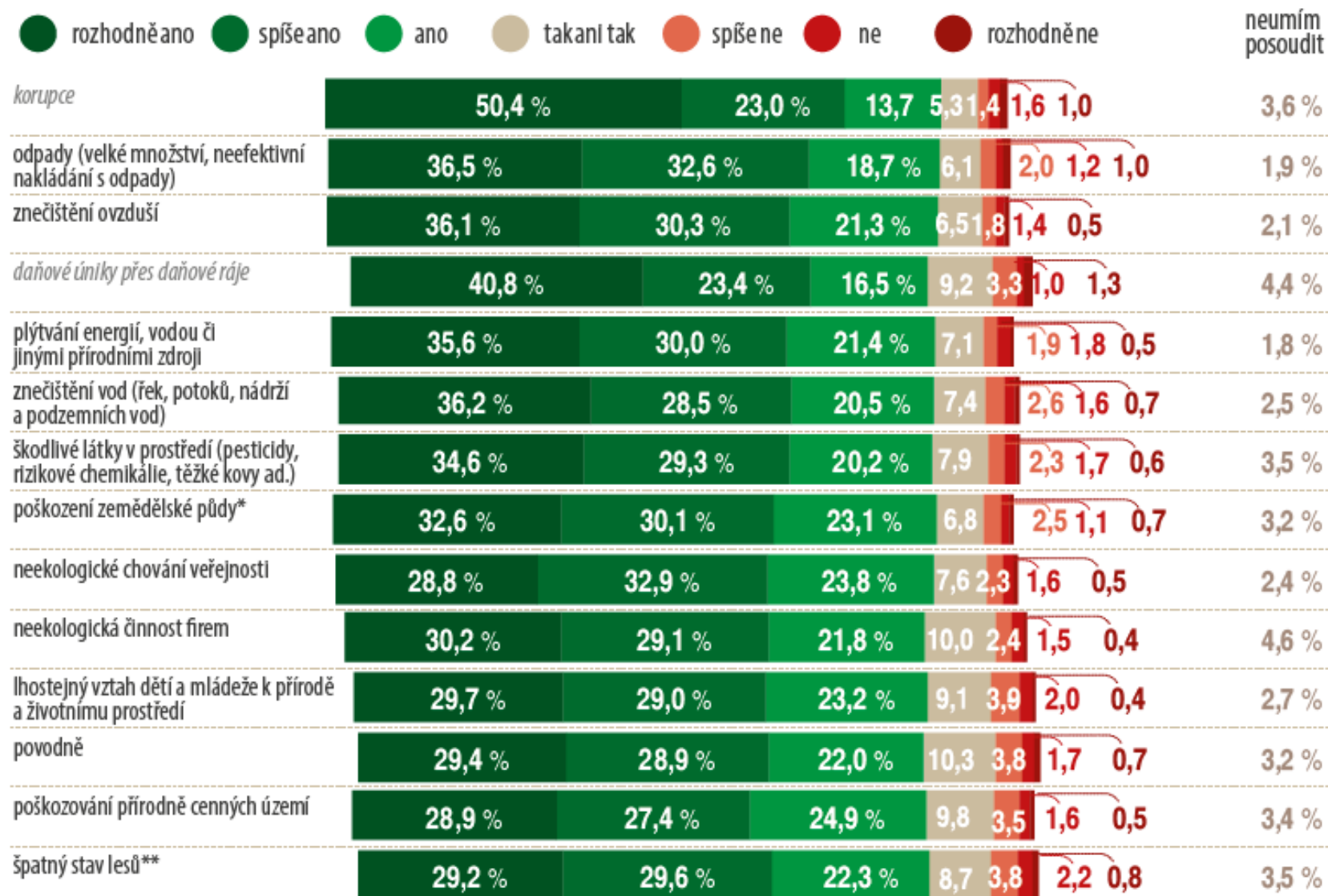
Zájem o přírodu a životní prostředí, a pak klima

Jak moc zajímají či nezajímají českou veřejnost témata přírody, životního prostředí a klimatu?

Nabídneme Vám některá témata, kterým se věnují noviny, časopisy, internetové stránky, televizní i rozhlasové pořady. U každého z nich, prosím, zaškrtněte, do jaké míry Vás dané téma v mediích zajímá či nezajímá. – Podle Krajhanzl, Chabada & Svobodová (2018)

Graf 5: Vnímání závažnosti environmentálních problémů

sucho	30,7 %	28,7 %	19,8 %	10,5	4,1	2,3	0,9	3,0 %
nízké platy	34,0 %	24,0 %	17,9 %	12,6	3,6	3,8	0,8	3,4 %
úbytek různých druhů zvířat a rostlin	28,3 %	25,8 %	22,3 %	11,5	4,9	2,8	0,6	3,7 %
poškození rázu venkovské krajiny****	24,0 %	26,1 %	25,9 %	14,9	3,7	1,1	0,4	4,1 %
hluk z dopravy a průmyslové činnosti	22,5 %	26,9 %	28,1 %	12,0	4,7	2,1	0,3	3,3 %
neekologická činnost veřejné správy a samosprávy	21,4 %	26,9 %	23,4 %	14,9 %	4,3	2,5	0,4	6,2 %
konzumní životní styl (hledání životní spokojenosti v nadměrném nakupování věcí)	24,8 %	25,7 %	21,9 %	15,1 %	5,0	2,8	1,4	3,3 %
špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratořích apod.	24,4 %	23,4 %	21,2 %	14,6 %	5,3	2,8	1,1	7,1 %
změna klimatu (globální oteplování)	22,0 %	23,0 %	22,0 %	16,0 %	6,1	2,8	1,9	6,3 %
nevzhledné či nefunkční prostředí měst a vesnic****	17,5 %	24,9 %	25,5 %	17,0 %	7,6	2,4	0,6	4,5 %
světelné znečištění (nadměrné venkovní svícení v noci)	17,1 %	21,7 %	24,1 %	19,8 %	7,2	3,1	1,3	5,7 %
potenciální rizika GMO (geneticky modifikovaných organismů)	18,7 %	17,1 %	17,3 %	18,7 %	8,0	4,0	1,8	14,4 %
potenciální rizika jaderné energetiky	15,0 %	16,3 %	18,3 %	19,9 %	11,2 %	6,2	3,2	9,8 %

*eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba | **nepřirozená skladba druhů stromů, schnutí a jiné nemoci, napadení parazitem, poškození lesní půdy | ***příměstská zástavba, průmyslové a dopravní stavby, těžba ad. | ****nekvalitní architektura a urbanismus, špatné řešení veřejného prostoru, nedostatek zeleně

Položená otázka: Představuje nebo nepředstavuje podle Vašeho názoru situace v těchto oblastech v rámci České republiky závažný problém?

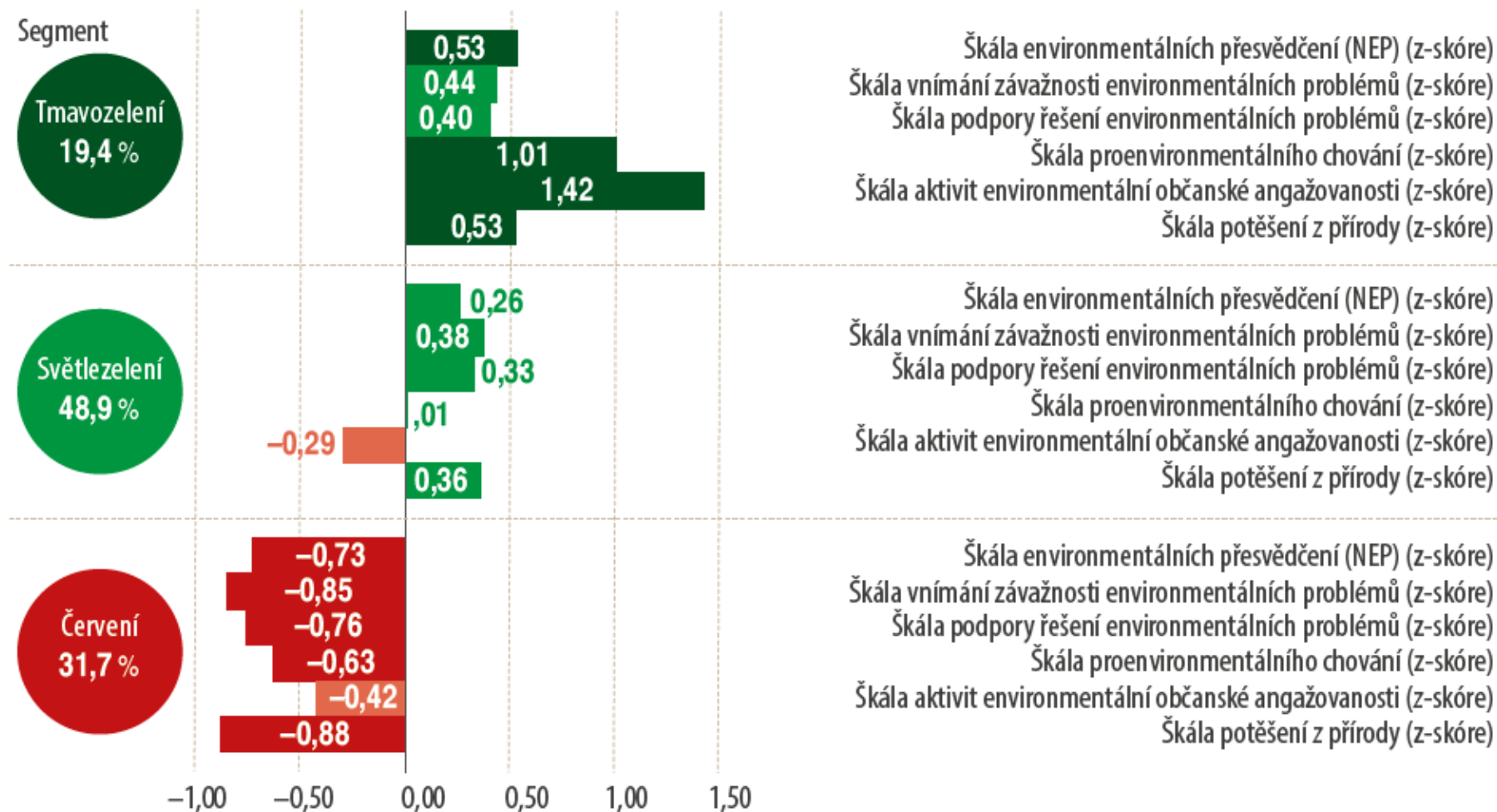
Srovnávací (neenvironmentální) položky jsou označeny kurzívou, n = 2 672

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – doplňkové informace:

- Česká veřejnost uznává mnohé závažné problémy ŽP – klimatická změna, sucho, snižování biodiverzity, ovšem je přesvědčena, že se méně než světa dotknou Evropy, méně než Evropy České republiky a méně než České republiky regionu, ve kterém žijí.
- Za největší problémy ŽP považuje ty, které jsou viditelné a bezprostředně se nás dotýkají: odpady, znečištění ovzduší, znečištění vod, škodlivé látky v prostředí.

Graf 19: Segmenty české veřejnosti ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí (shluková analýza)

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – základní dělení

- Tmavě zelení cca 19 %
- Světle zelení cca 49%
- Červení cca 32%

Pro Tmavě zelené je typické, že hodnotu přírody mají na prvním nebo druhém místě. Jsou to spíše ženy. Jsou to lidé spíše vyššího věku a mají vyšší vzdělání než zbývající dvě skupiny. Vyznávají hodnoty spojené s překračováním sebe sama. Nemají takovou důvěru k technologiím.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – základní dělení

- Tmavě zelení cca 19 %
- Světle zelení cca 49%
- Červení cca 32%

Pro Světle zelené je typické, že stejně jako tmavě zelení mají rádi pobyt v přírodě, ovšem více důvěřují technologiím, jsou méně ochotní měnit vlastní chování, v ochraně přírody jsou spíše pasivnější.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – základní dělení

- Tmavě zelení cca 19 %
- Světle zelení cca 49%
- Červení cca 32%

Pro Červené je typická segmentace do dvou skupin. První je vůči přírodě v zásadě lhostejná, druhá je silně angažovaná proti těm, kteří přírodu chrání. Je zajímavé, že tato druhá skupina je občansky silně angažovaná (není ani náhodou pasivní) a „zkresluje“ obraz postoje Čechů k přírodě. Typicky je to muž kolem 45 let věku zaměřený na bulvární témata, sport a techniku. (Ať tu máme nějaký ten stereotyp.)

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – doplňkové informace:

- Česká veřejnost je premiantem EU v drobných krocích ke zlepšení ŽP a přírody – recyklace, používání kohoutkové vody apod. Pokud navíc jde o ochranu ŽP a šetření vlastní kapsy, je dopad do reálného chování velmi vysoký
- Naopak tam, kde jde o výraznější zásah do chování a náročnější výzvy, jsou Češi spíše na chvostu zemí EU
- V mnoha otázkách je česká veřejnost nekonzistentní: snaha o zlepšení života zvířat a konzumace masa, tvrdost na firmy poškozující ŽP a snaha o mírnost při posuzování jejich vlastního chování apod.

Charakteristika vztahu české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí

sympatizují s ochranou přírody a životního prostředí

jsou rádi v přírodě a přejí si více přírodních území

rezervovaně podporují roli Evropské unie v ochraně přírody a životního prostředí

nejvíce je znepokojují globální problémy, nejméně lokální

podporují finanční postihy a pokuty jako nástroj pro ochranu přírody a životního prostředí

jsou kritičtí ke gigantickým stavebním a těžebním záměrům, přednost dávají opatřením šetrným k přírodě a životnímu prostředí

vynikají v hospodaření s odpady, v mnoha jiných oblastech zaostávají za většinou EU

podporují radikální opatření vůči komerčnímu sektoru

upřednostňují zájmy ochrany přírody a životního prostředí před ekonomickými zájmy

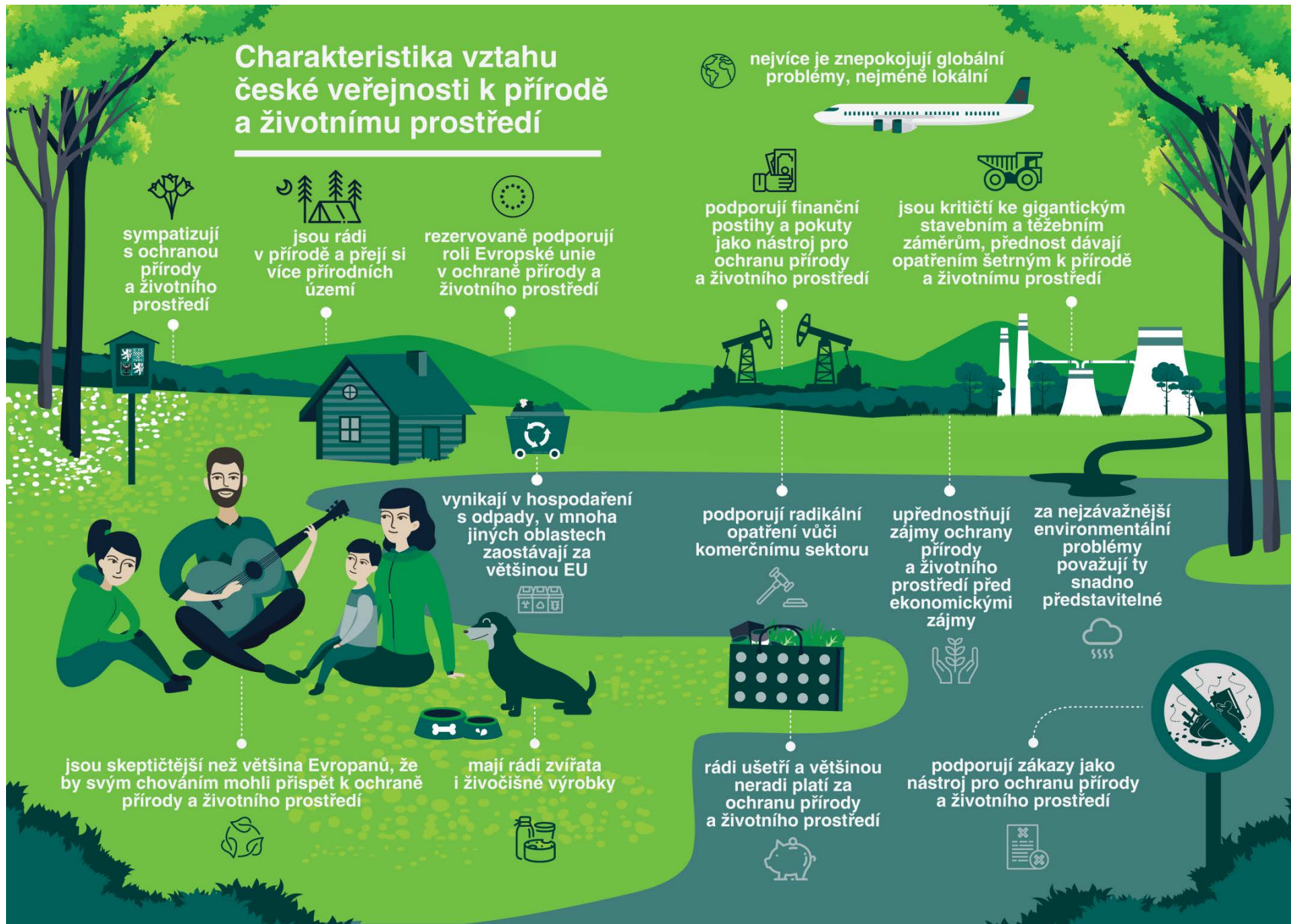
za nejzávažnější environmentální problémy považují ty snadno představitelné

jsou skeptičtější než většina Evropanů, že by svým chováním mohli přispět k ochraně přírody a životního prostředí

mají rádi zvířata i živočišné výrobky

rádi ušetří a většinou neradi platí za ochranu přírody a životního prostředí

podporují zákazy jako nástroj pro ochranu přírody a životního prostředí

Česká veřejnost a změna klimatu 2015

Zpráva z výzkumu na reprezentativním vzorku české populace

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada, Renata Svobodová, Zdeňka Lechnerová,
Ondřej Špaček, Jan Skalík, Karel Čada a kol.

Katedra environmentálních studií FSS MU, Brno, říjen 2015

České klima 2021

Mapa českého veřejného mínění v oblasti změny klimatu

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada, Renata Svobodová,
Ondřej Kácha, Jáchym Vintr, Adéla Becková a další

Katedra environmentálních studií FSS MU
ve spolupráci s Green Dock, z.s.

MUNI
FSS

GREEN
DOCK

České klima 2021:

Výzkumný report pro nejmladší, 15-20 let

Mapa českého veřejného mínění v oblasti změny klimatu

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada, Renata Svobodová,
Ondřej Kácha, Jáchym Vintř, Adéla Becková a další

Katedra environmentálních studií FSS MU
ve spolupráci s Green Dock, z.s.

České klima 2021:

Výzkumný report pro mladé 21-35 let

Mapa českého veřejného mínění v oblasti změny klimatu

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada, Renata Svobodová,
Ondřej Kácha, Jáchym Vintř, Adéla Becková a další

Katedra environmentálních studií FSS MU
ve spolupráci s Green Dock, z.s.

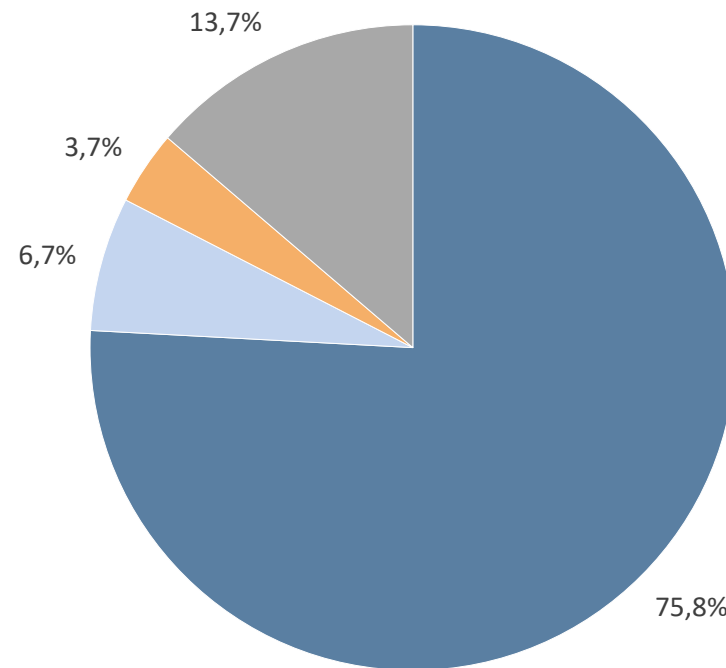

**Stále více české veřejnosti vnímá
změnu klimatu jako závažný problém**

Jasná většina uznává změnu klimatu

Jsou obyvatelé České republiky přesvědčeni o existenci změny klimatu?

„Výzkum potvrzuje výsledky podobných šetření z poslední doby: Více než tři čtvrtiny české veřejnosti si uvědomují, že změna klimatu už reálně probíhá. Pouze necelá 4 % existenci změny klimatu zcela odmítají.“

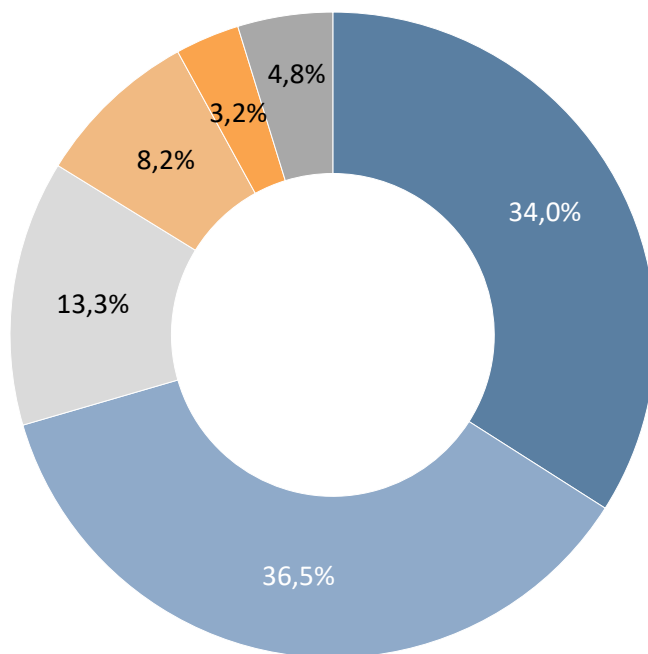
- globální změna klimatu již probíhá
- globální změna klimatu nyní neprobíhá, ale nastane v budoucnu
- ke globální změně klimatu vůbec nedojde
- nevím, nedokážu odpovědět

n = 2 762

Které z následujících tvrzení o globální změně klimatu je nejbližší Vašemu názoru? – Podle Ziegler (2017)

Klima se mění hlavně kvůli lidem

Považuje česká veřejnost lidskou činnost za hlavní příčinu změny klimatu?

„Více než 70 % rozhodně či spíše souhlasí s tím, že hlavní příčinou změny klimatu jsou tzv. antropogenní vlivy. Jen přibližně desetina tento pohled odmítá. Bezmála pětina veřejnosti nemá jasný názor.“

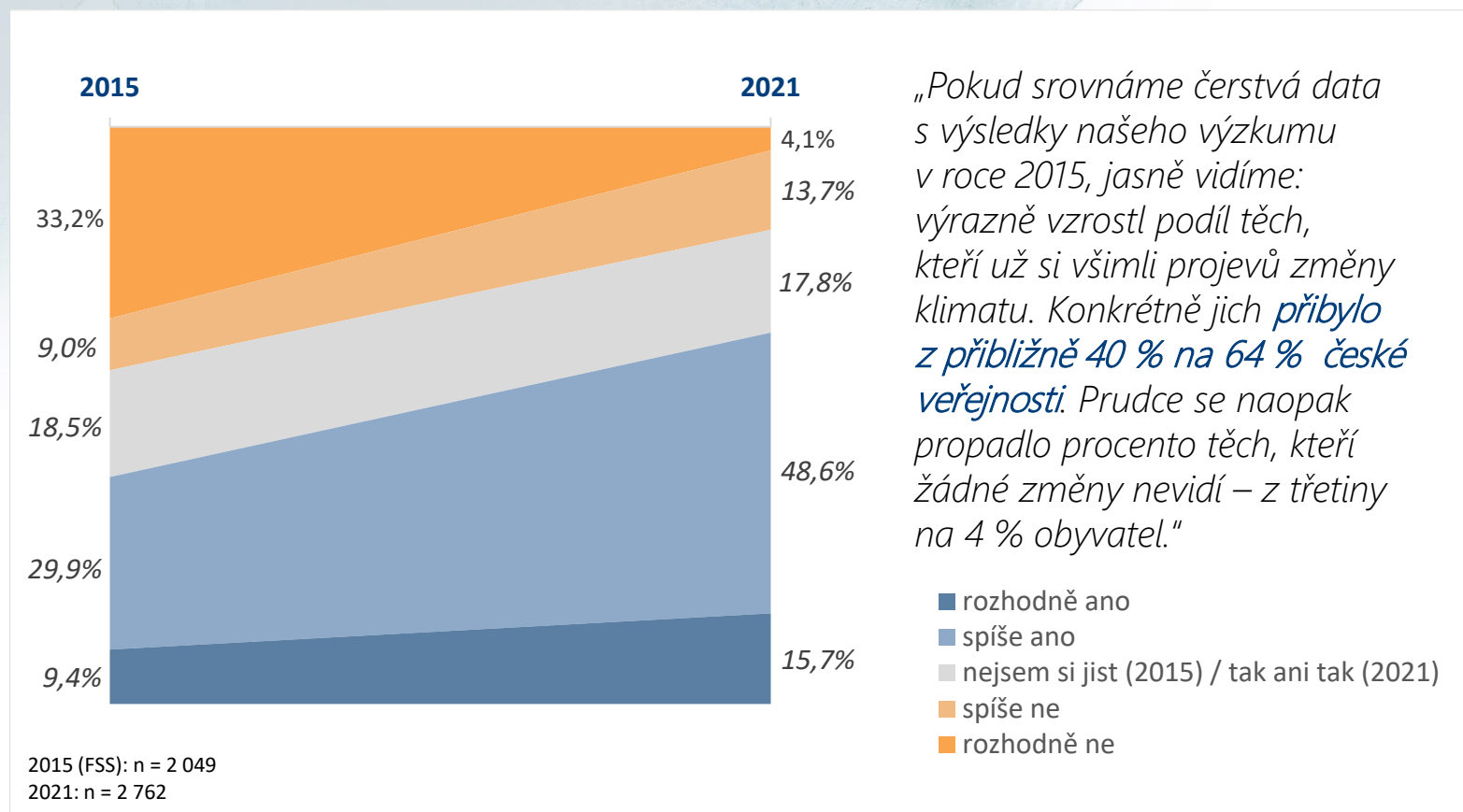
- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- tak ani tak
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím
- nedokážu posoudit

n = 2 762

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními? Lidstvo a lidské aktivity jsou v současné době hlavní příčinou změny klimatu. – Podle European Investment Bank (2020)

Roste podíl těch, kteří vidí projevy změny klimatu

Kolik od roku 2015 přibylo těch, kteří si všimají projevů globální změny klimatu?

Už jste si všiml(a) nějakých projevů globální změny klimatu? – Podle Krajhanzl et al. (2015)

Češi a Češky mají velké obavy ze změny klimatu, menší z ochrany klimatu

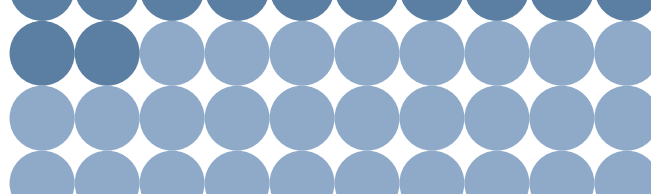
Většina má obavy

Jaké procento obyvatel České republiky pocítuje obavy ze změny klimatu?

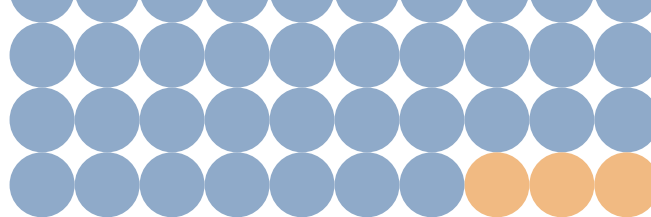
velmi se obávám 11,9 %

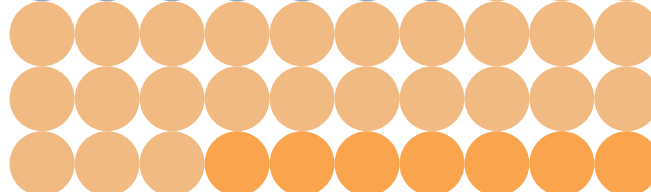
spíše se obávám 55,0 %

spíše se neobávám 26,3 %

vůbec se neobávám 6,8 %

„Použili jsme stejnou otázku jako je používána v jednom z nejznámějších zahraničních výzkumů veřejného mínění ve vztahu ke klimatu.

*Odpovědi ukazují, že **obavy ze změny klimatu prožívají přibližně dvě třetiny české veřejnosti.**“*

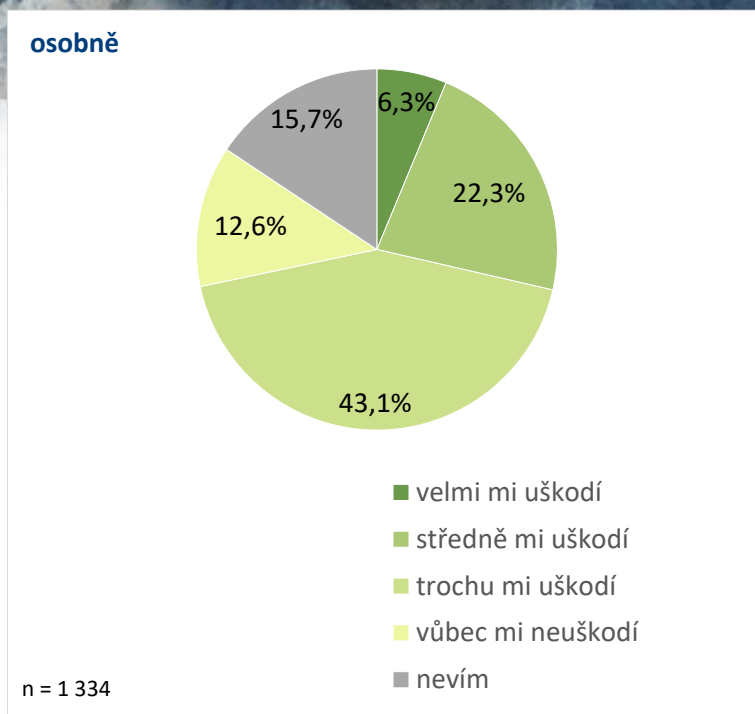
n = 2 762

Jak moc se obáváte změny klimatu? – Podle Maibach et al. (2011)

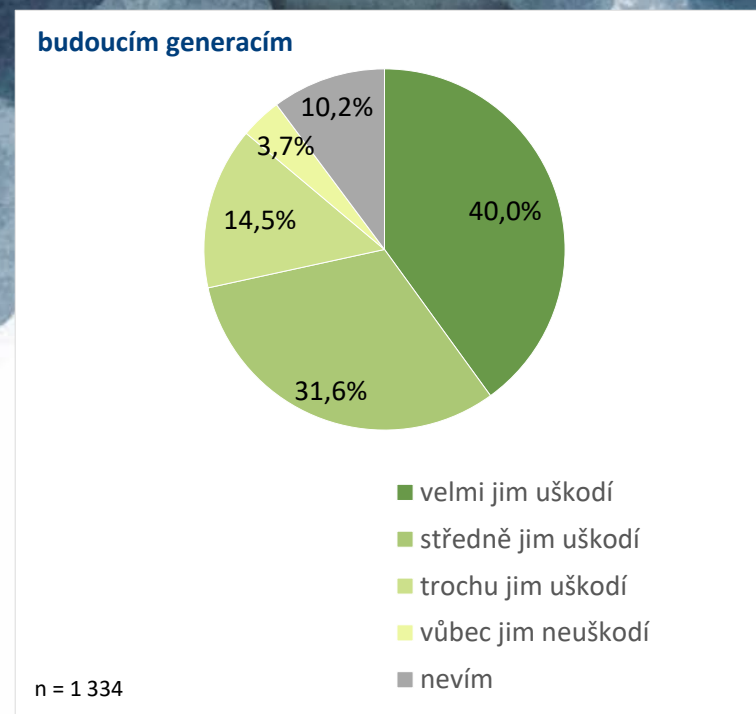
... obavy především o další generace, než o sebe

Jaký podíl obyvatel se obává, že jim změna klimatu osobně uškodí? A dalším generacím?

*„Výrazně větší obavy mají Češi a Češky z toho, jak změna klimatu uškodí **budoucím generacím**. Že je poškodí velmi nebo středně se domnívá 72 % veřejnosti. Obavy, že změna klimatu negativně zasáhne velmi nebo středně je osobně, si připouští pouze 29 % obyvatel.“*

Do jaké míry si myslíte, že změna klimatu uškodí Vám osobně?
– Podle Maibach et al. (2011)

Do jaké míry si myslíte, že změna klimatu uškodí budoucím generacím lidí?
– Podle Maibach et al. (2011)

**Nejistota, neinformovanost,
dezorientace**

Chatrné znalosti o změně klimatu a jeho ochraně

Jaká je klimatická gramotnost veřejnosti, např. v otázkách změny klimatu nebo energetiky?

„Graf ukazuje, jak *slabá je znalostní báze Čechů a Češek v klimatické problematice*. Například jen 7 % oslovených správně ví, že Česká republika produkuje více emisí skleníkových emisí na hlavu než Indie, Čína nebo Velká Británie.“

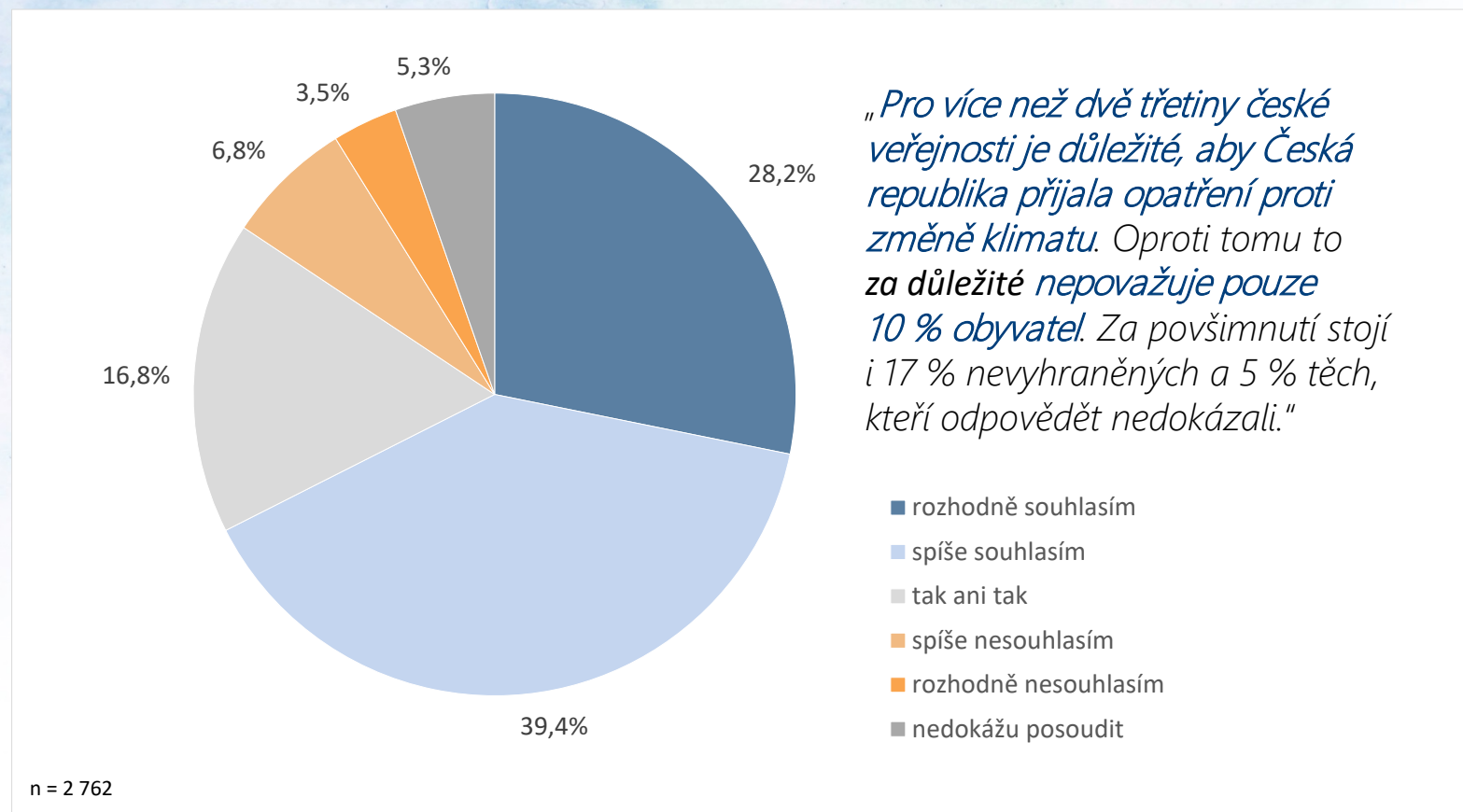
Označte tvrzení, která jsou podle Vašeho názoru pravdivá:

Většina veřejnosti očekává, že Česká republika bude změnu klimatu řešit

Většina považuje za důležitou ochranu klimatu v ČR

Kolik procent (ne)souhlasí s tím, že „je důležité, aby ČR přijala opatření proti změně klimatu“?

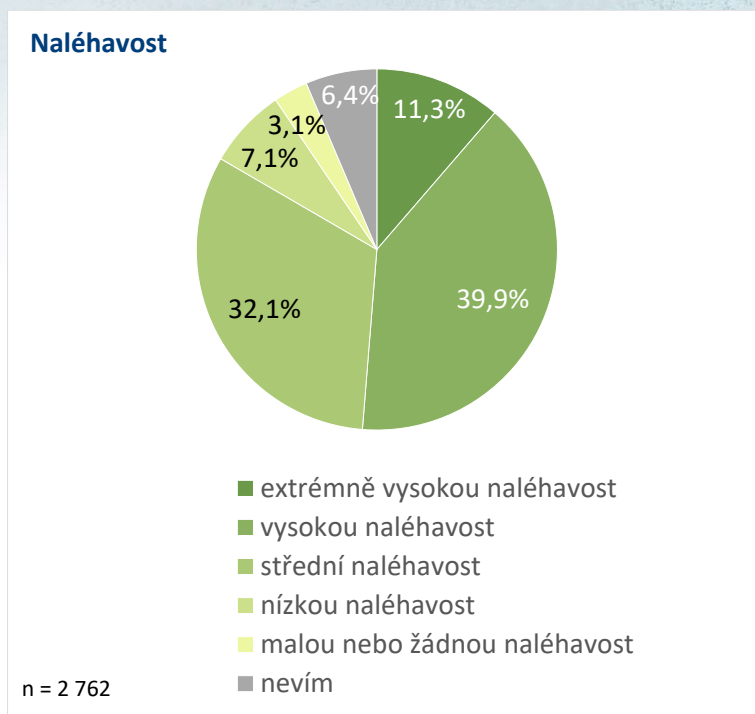

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními? Je důležité, aby Česká republika přijala opatření proti změně klimatu.

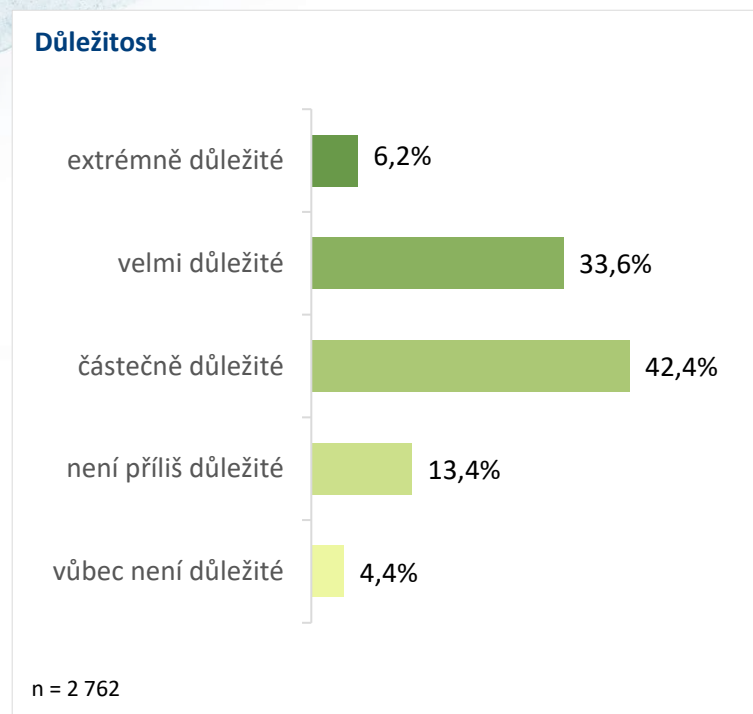
Naléhavá a relativně důležitá

Považují obyvatelé ČR řešení změny klimatu za naléhavé? Je pro ně změna klimatu důležitá?

„Pro *více než polovinu veřejnosti je řešení změny klimatu extrémně nebo vysoce naléhavé, pro další třetinu má střední naléhavost. Pro sebe osobně ji pak za extrémně či velmi důležitou považuje přibližně 40 % obyvatel, dalších 42 % za částečně důležitou.*“

Které z tvrzení nejlépe vyjadřuje Váš pohled na naléhavost, s níž je potřeba řešit změnu klimatu? Řešení změny klimatu má...

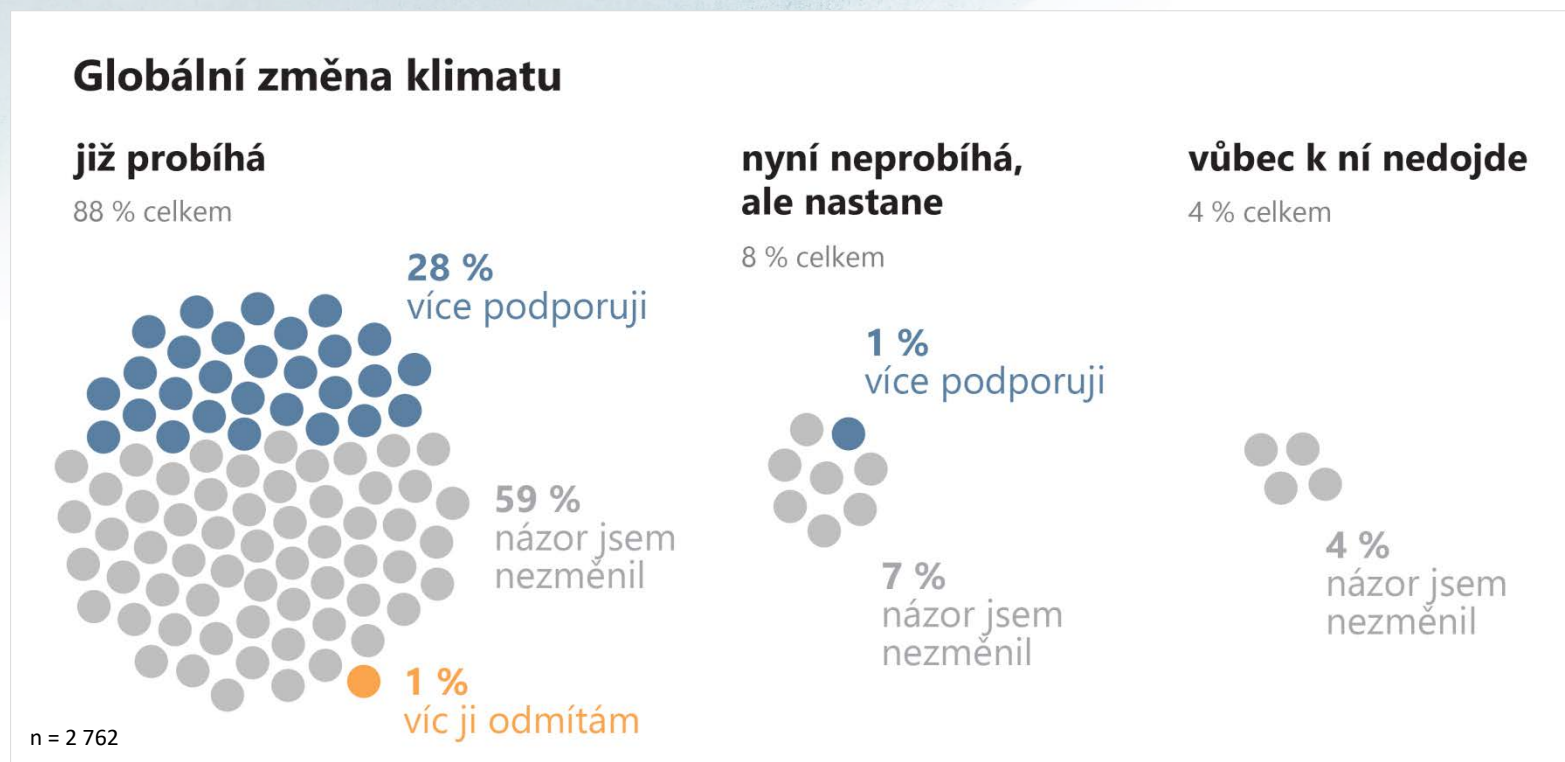

Jak je pro Vás osobně důležité téma změny klimatu? – Podle Maibach et al. (2011)

Podpora pro ochranu klimatu stoupá

Jak se podle dotazovaných změnila jejich podpora pro ochranu klimatu za poslední dva roky?

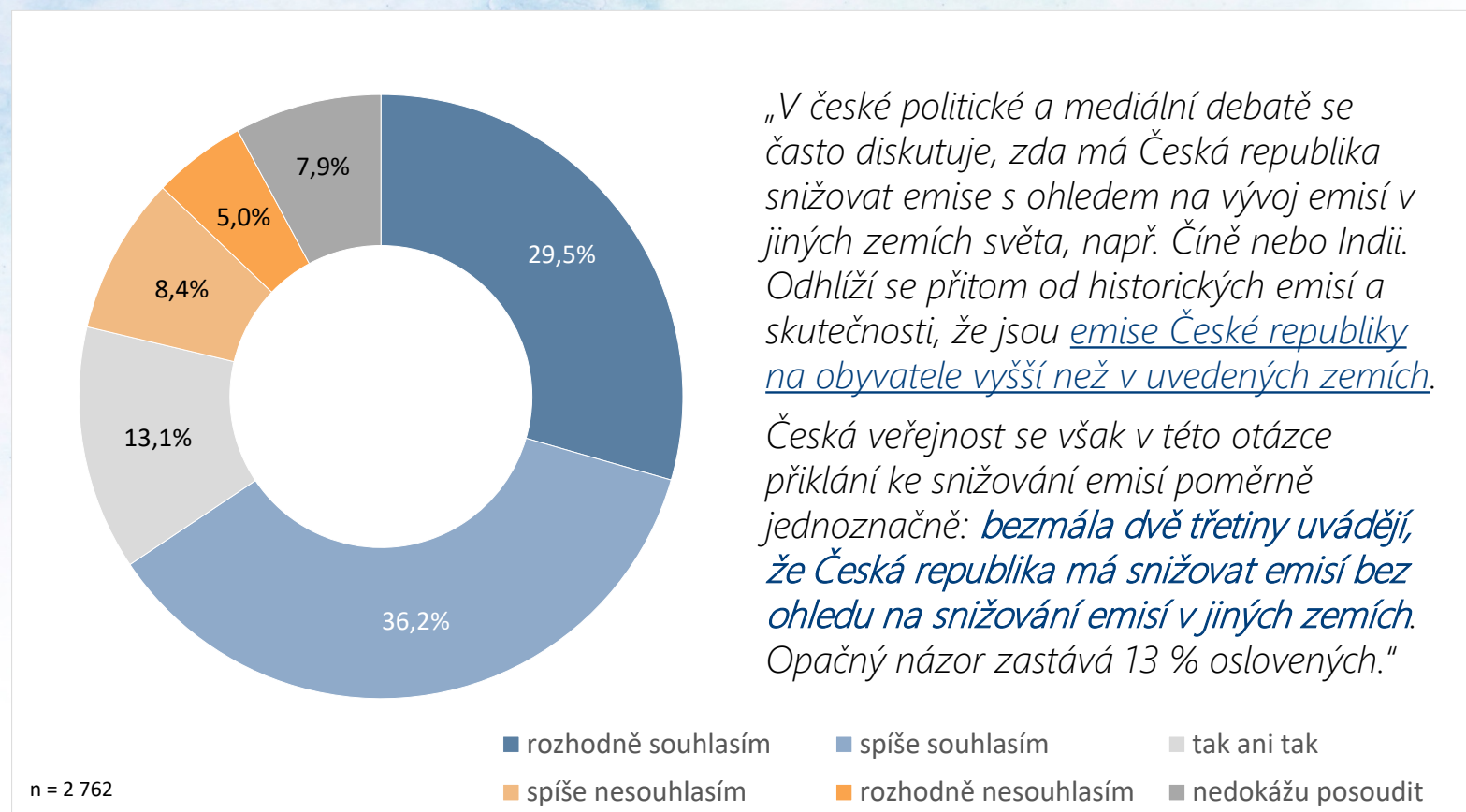
„V české společnosti výrazně přibývá těch, kteří podporují ochranu klimatu. *Už několik let je na čase mluvit spíše o společenském konsensu v této otázce, než o rozdělení společnosti.*“

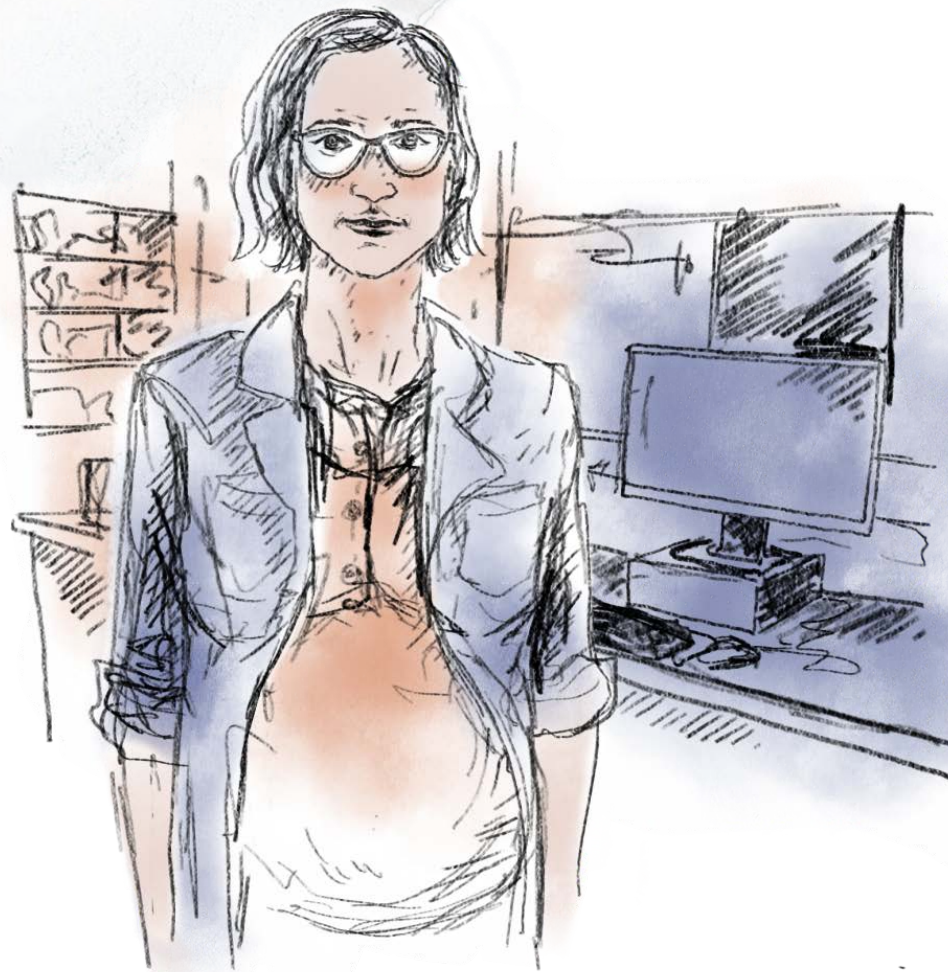
Změnil se či nezměnil během posledních dvou let Váš názor na ochranu klimatu?

Snižovat emise v ČR, bez ohledu na emise jiných

Má Česko podle veřejnosti snižovat emise bez ohledu na snižování emisí v jiných zemích?

Souhlasíte či nesouhlasíte, že Česká republika by měla snižovat emise skleníkových plynů bez ohledu na to, zdali je budou snižovat i ostatní země?
– Upraveno podle Maibach et al. (2011)

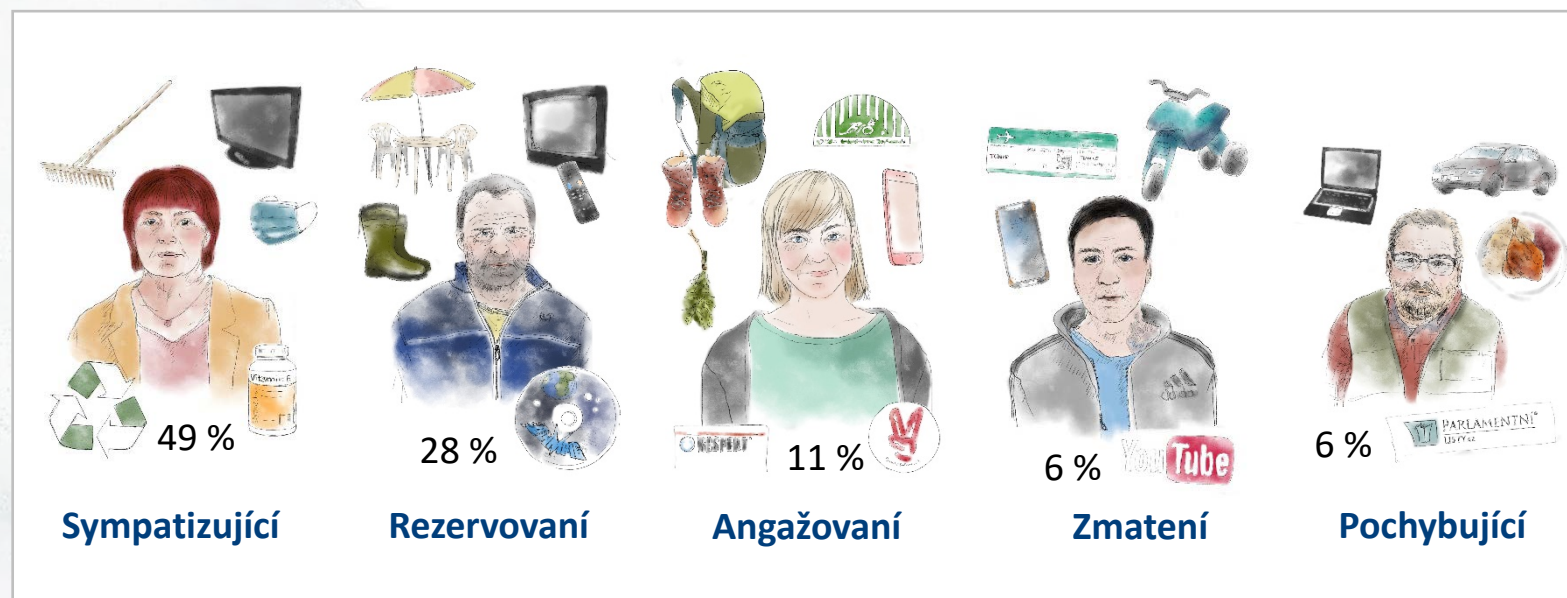
**Nová typologie: V příštích letech
rozhodnou Sympatizující**

Analýza cílových skupin

Jedním z cílů našeho výzkumu České klima 2021 je vytvořit **typologii českých cílových skupin v oblasti ochrany klimatu**. V návaznosti na naše předchozí výzkumy (Krajhanzl a kol., 2015; Krajhanzl a kol., 2018) jsme se rozhodli identifikovat společenské skupiny, které jsou si vzájemně podobné, prostřednictvím tzv. **clusterové analýzy**, konkrétně **Latent Class Analysis**.

Ve svých analýzách jsme vycházeli z evidence, že veřejné povědomí o změně klimatu – také podle dat tohoto výzkumu – stále roste. Významná většina veřejnosti se v současnosti shodne, že změna klimatu probíhá, je způsobena člověkem, je to závažný problém a Česká republika by ho měla aktivně řešit. Každopádně to, v čem se dnes obyvatelé ve skutečnosti názorově rozcházejí v otázkách změny klimatu, jsou jejich **názory, jak by se změna klimatu měla řešit**, a také jejich **postoj k některým aktivistickým metodám**. Právě na tyto otázky dotazníku jsme se zaměřili při hledání cílových skupin, které se budou mezi sebou co nejvíce lišit a zároveň si budou lidé do nich zařazení v dané oblasti co nejpodobnější.

Výsledkem je **typologie pěti cílových skupin české veřejnosti v oblasti ochrany klimatu**. Na dalších stránkách přinášíme jejich podrobný popis.

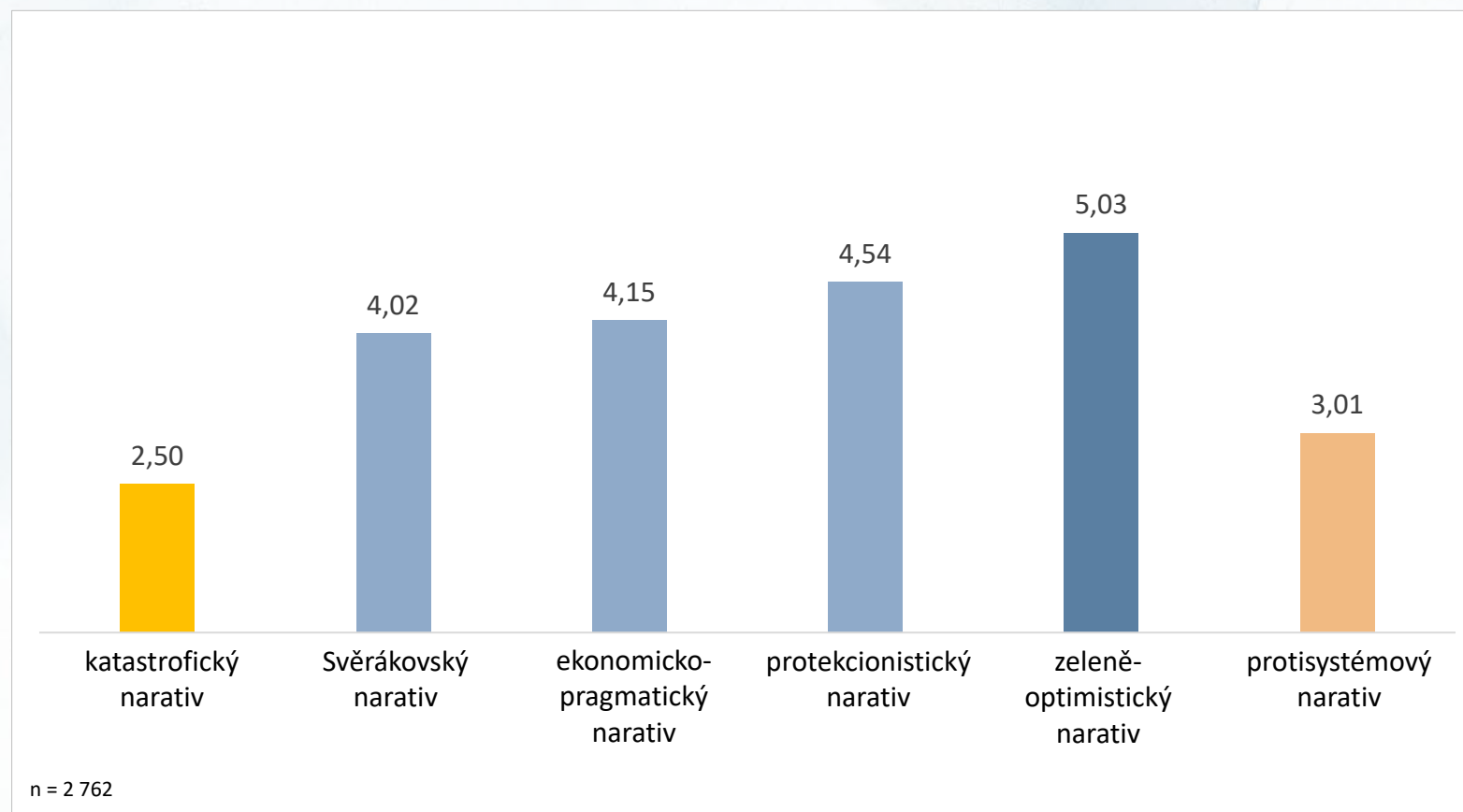

**Komunikace: Raději příležitosti,
než hrozby – odhodlání, než deprese**

Co vyvolávají narativy? Emoce

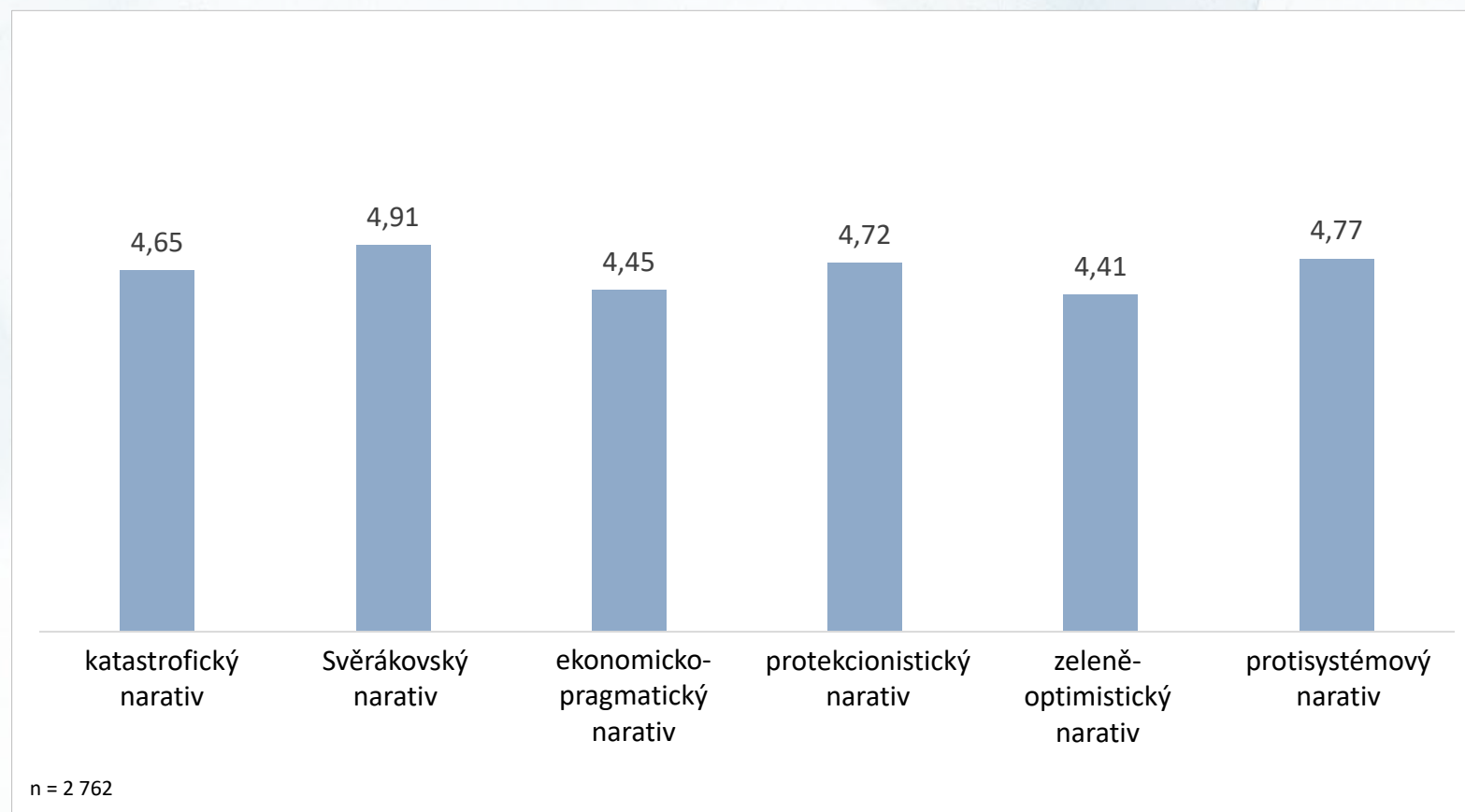
Jaké pocity v lidech narativy ochrany klimatu vyvolávají?

Teď se na chvíli prosím zamyslete nad tím, co jste četl(a). Jaké pocity ve Vás toto sdělení vyvolalo? škála (1-7): rozhodně nepříjemné, nepříjemné, spíše nepříjemné, tak ani tak, spíše příjemné, příjemné, rozhodně příjemné

Co vyvolávají narativy? Důvěryhodnost

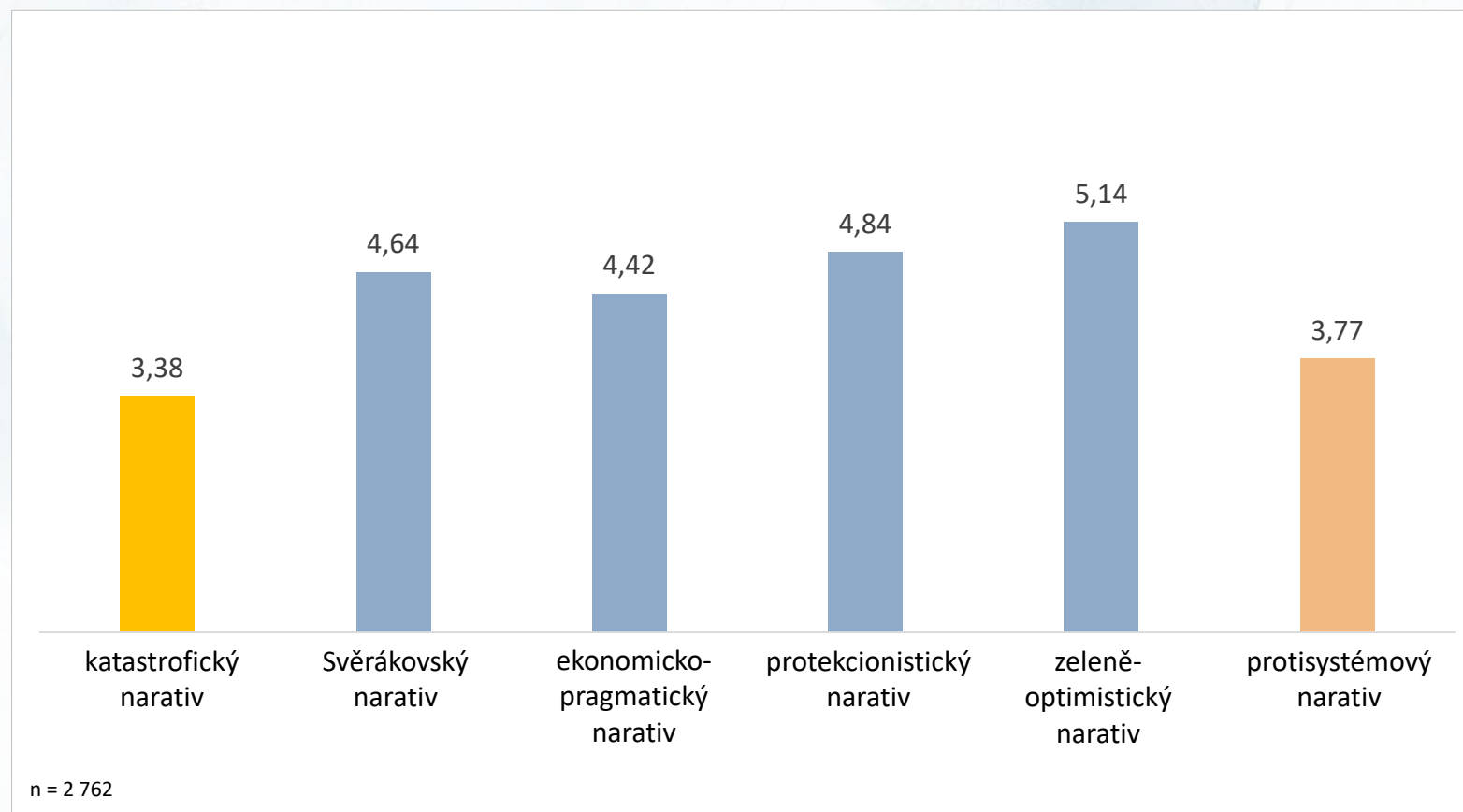
Jaké pocity v lidech narativy ochrany klimatu vyvolávají?

Jak toto sdělení vnímáte? Jako... sémantický diferenciál (1-7): rozhodně nedůvěryhodné, nedůvěryhodné, spíše nedůvěryhodné, tak ani tak, spíše důvěryhodné, důvěryhodné, rozhodně důvěryhodné

Co vyvolávají narativy? Sympatie

Jaké pocity v lidech narativy ochrany klimatu vyvolávají?

Jak toto sdělení vnímáte? Jako... sémantický diferenciál (1-7): rozhodně nesympatické, nesympatické, spíše nesympatické, tak ani tak, spíše sympatické, sympatické, rozhodně sympatické

Použitá literatura (Ize stáhnout kompletní verzi knihy i obou výzkumů)

1. KRAJHANZL, Jan, CHABADA, Tomáš, SVOBODOVÁ, Renata. *Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí: Reprezentativní studie veřejného mínění*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. Dostupné z <<https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/1001>>.
2. KRAJHANZL, Jan., CHABADA, Tomáš, SVOBODOVÁ, Renata, KÁCHA, Ondřej, VINTR, Jáchym, BECKOVÁ, Adéla. *České klima 2021: Mapa českého veřejného mínění v oblasti změny klimatu*. Katedra environmentálních studií FSS MU, Green Dock. [online]. 2021. Dostupné z: <https://enviro.fss.muni.cz/ceskeklima2021>.
3. KRAJHANZL, Jan, CHABADA, Tomáš, SVOBODOVÁ, Renata, LECHNEROVÁ, Zdeňka, ŠPAČEK, Ondřej, SKALÍK, Jan, ČADA, Karel. *Česká veřejnost a změna klimatu 2015*. Katedra environmentálních studií [online] 30. 7. 2015. Dostupné z: <http://humenv.fss.muni.cz/veda-a-vyzkum/zmena-klimatu>

Doporučená doplňková literatura

1. BINKA, Bohuslav. *Environmentální etika*. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
2. KRAJHANZL, Jan. Dobře utajené emoce a problémy životního prostředí. *Český portál ekopsychologie* [online] 6. 12. 2018. Dostupné z:
<http://www.ekopsychologie.cz/citarna/studie/dobre-utajene-emoce/>